

Steinar Eraker
Bymisjonsprest/seniorrådgiver Kirkens Bymisjon Oslo
steinar.eraker@bymisjon.no

Tekstgjennomgåelse for Nytt Norsk Kirkeblad nr 4/2018:

22. søndag i treenighetstiden

21. oktober 2018

- Ordspråkene 6,20-23a Forkast ikke det du har lært
- Filipperne 2,1-4 Ikke selvhevdelse, men ydmykhet
- Lukas 10,25-37 Den barmhjertige samaritan

Hvem er så min neste?

TV-aksjonssøndagen

Søndag den 21. oktober 2018 går den årlige NRK TV-aksjon av stabelen, og i år går innsamlingen til Kirkens Bymisjons 12 stiftelser over hele landet med arbeid og aktivitet i 37 byer og tettsteder. Slagordet i år er 'Mindre alene sammen' og pengene skal gå til å initiere **nye** prosjekter innenfor tre områder: 1. Kom inn for natten – akutte behov, 2. Kom inn i hverdagslivet – deltakelse og 3. Kom inn i samfunnet – inkludering.

1: Kirkens Bymisjon vil etablere flere akuttovernattinger med tilbud til dem som trenger det aller mest; et tørt, trygt og varmt sted å sove innendørs samt enkle matstasjoner som skal servere minst ett varmt måltid om dagen til mennesker som ellers har få steder de kan komme innendørs og spise varm mat. De vil også ha sanitæritilbud som toaletter, dusj og vaskemaskin. Dette er spesielt aktuelt for fattige tilreisende personer uten rettigheter i velferds-Norge.

2: Kirkens Bymisjon vil skape arbeidsplasser (eksempelvis kaféer) til mennesker som av ulike grunner faller utenfor det ordinære arbeidslivet. Vi ser at mange ønsker å jobbe, men at kravene i det ordinære arbeidslivet blir uoverkommelige. Uansett om rus, psykisk helse eller frafall i skolen gjør at man faller utenfor, er dette mennesker som lengter etter å delta. For mange kan det å komme i arbeid bety mindre rus, jevnere døgnrytme og bedre livskvalitet.

3: Kirkens Bymisjon vil skape møter der innvandrere kan ta del i fellesskapet og få være en ressurs i sitt eget nærmiljø. Dette skal vi gjøre ved å organisere møter på tvers av generasjoner, og møter mellom norske frivillige og innvandrere som har vært kort eller lang tid i Norge.

Se for øvrig www.blimed.no for mer informasjon om TV-aksjonen.

Valg av pretekst

I utgangspunktet er teksten fra Ordspråkene fastsatt av Kirkerådet som pretekst denne søndagen. Men i Alminnelige bestemmelser punkt 29 (KR 70-13 Ordning særskilte pretekster, 5.12.2013) står det: «**I særskilte tilfeller kan liturgen velge en fritt valgt bibeltekst som pretekst.**»

Med dette som grunnlag og med tanke på at det er TV-aksjon denne søndagen hvor pengene går til et diakonalt formål, tar jeg meg den friheten å anbefale fortellerteksten fra

Lukas som pretekst og tekstene fra Ordspråkene og Filemon som lesetekster. Jeg vil derfor konsentrere meg om Lukas-teksten i denne tekstgjennomgåelsen.

Fokus

Lukas-teksten om den 'Barmhjertige samaritan' er blant de aller mest kjente historiene fra NT og man må være forberedt på at alle som lytter til prekenen har sine egne bilder og forventning om budskap knyttet til denne teksten. Denne lille historien på ca 12-13 setninger er mye større i folks bevissthet – den er nærmest 'filmatisert' i folks minne!

Det tradisjonelle valget av overskrift for fortellingen – 'Den barmhjertige samaritan' – har også satt et fokus som egentlig fjerner oppmerksomheten fra det som er sprengstoffet i fortellingen, nemlig at denne hovmodige lovkyndige (juristen som er spesialist på Moseloven) som mente å ha alt på stell, fikk beskjed om at det var samaritanen som var hans neste. Dette må ha kommet som et sjokk for både juristen og tilhørerne siden det på Jesu tid var opplest og vedtatt at jøder ikke hadde samkvem med samaritaner. De ble sett på som kultisk urene og besatt og de tilbad på feil sted. Man unngikk til og med de områdene hvor samaritanene bodde. For å få fram dette poenget ville f.eks. 'Din uventede nabo (neste)' vært en mer relevant overskrift.

Mitt fokus i denne tekstgjennomgåelsen vil kretse rundt begrepene/ordene 'neste' (plesios) og evig (aionion) fordi jeg tenker at det er i disse ordene forestillingene til lytterne er mest variert eller låst alt ettersom hvordan man ser det. Jeg er sikker på at dersom man spurte 20 mennesker om hva de forbandt med ordet 'evig' så ville man få 20 forskjellige svar minst, om ikke flere. Det samme vil gjelde ordet 'neste', ikke minst fordi det er et ord som ikke er i bruk i vanlig dagligtale.

Din neste / Plesios

Blar vi i ordbøker (eller scroller på skjermen!) finner vi flere ulike betydninger av ordet plesios; nær, nærme, nabo, borger(Citizen) er de som stikker mest frem. Det er ikke urimelig å tenke seg at ordet på Jesu tid ble forstått som en betegnelse på dem som hørte til i fellesskapet, samfunnet, kulten – altså sine likemenn/kvinner, de som står deg nær, din nabo, mennesker i samme kult/synagoge og etnisk tilhørighet/jøde. Dette er på ingen måte enestående sett i globalt og historisk perspektiv. Det er nok den mest utbredte forståelsen at en nasjon består av en etnisk folkegruppe, en religiøs tro og en lov som gjelder geografisk.

Det som skjer i denne historien, er at Jesus bryter med dette prinsippet. Han inkluderer samaritanen i forestillingen om hvem som er 'din neste' – som står deg nær. Dette er ikke det eneste stedet hvor samaritanen blir framstilt som et forbilde og inkludert i fellesskapet. Se også historien om 'Den takknemlige samaritan' i kapitel 17.

I en tidsalder (aionion) hvor det flere steder (også i Europa) dukker opp strømninger som forfekter holdningen 'ett folk, en rase, en tro, en nasjon', gir dette en mulighet for å reflektere over hvordan vi selv tenker om hvem som hører med i samfunnet. Hvem er norsk?

Så burde vi hatt tid til å reflektere over hva det vil si å **elske** sin neste. Her er det ordet agape som blir brukt, altså ikke philia eller eros. Det er et stort tema så jeg nøyer meg med å vise til barmhjertighet som en del av det å elske. Samaritanens kjærlighet ble barmhjertighet i praksis. Ikke bare forventer Jesus at denne juristen skal se på Samaritanen som sin neste (medborger), men også konkretisere sin kjærlighet til Gud gjennom barmhjertighetshandlinger! Både presten og levitten kommer jo dårlig ut av denne historien - noe mange mener handler om at de er bundet av Loven – renhetsloven.

Barmhjertighet er et gammelt ord, men en viktig verdi! Mange av de jeg møter i arbeidet, tenker at ordet 'medmenneskelighet' ville være lettere å forstå, men innholdet er det samme.

Kjærlighet blir tomt prat om det ikke konkretiseres i verdier, holdninger og handling; respekt, solidaritet, rettferdighet, inkluderende fellesskap o.l.

Evig / Aionion

Hva er det juristen egentlig ber om? Hva vil det si å arve evig liv? Dette er et så stort spørsmål at det ikke er mulig å svare på i løpet av en tekstgjennomgåelse. Det som er helt sikkert, er at lytterne vil ha veldig ulike forestillinger om dette: livet etter døden, saligheten, det hinsidige liv, uendeligheten, himmelen, tidløshet, frelse, Guds rike etc.

Den teologiske diskusjonen rundt begrepet evig/aionion er kompleks. Blar man i ordbøkene, finner man flere definisjoner, men 'tidsalder' (både fortid, nåtid og framtid) synes å være den mest gjense. Samtidig er aionion et adjektiv (tidsalderlig – tidløst?), det kan bety at det er vel så mye et kvalitativt begrep som et tidsbegrep. Trekker man inn det hebraiske ordet 'olam' som ligger til grunn for aionion i GT, får det etter hvert betydningen 'verden'. For å gjøre en lang diskusjon kort, kan man forstå 'evig liv' som 'liv i en framtidig tidsalder' uten at det nødvendigvis er knyttet til at denne verden forsvinner eller presisert noe nærmere tidsmessig. Samtidig vet vi at det på Jesu tid fantes mange forestillinger om at denne verden ville gå under (apokalypsen) og at selv Paulus mente at enden var nær. (Det er påfallende hvor skråsikkert mange teologer og andre uttaler seg om det framtidige og ukjente og hinsidige i denne diskusjonen om hvordan aionion skal forstås.)

Jeg skal ikke påberope meg noen dypere innsikt, men jeg har valgt å knytte begrepet til forestillingen om Guds rike som er i blant oss (Lukas 17). Guds rike (evig liv) er i alle fall der hvor kjærligheten (agape) skjer i praksis. (Diakoni) Her er det mer enn nok å holde på med!

Det går an å ta utgangspunkt i juristens **motiv** slik Lukas framstiller det, nemlig at han ville rettferdiggjøre seg selv. Ville han vise seg som en som var innafor? På den sikre siden? Blant de utvalgte? Bedre enn andre? Mer fortjent til frelse/evig liv/Guds rike enn andre? I likhet med den rike unge mannen som sa at han hadde holdt alle budene, men som fikk til svar at han kunne selge alt det han eide og gi det til de fattige. (Markus 10) Jesus problematiserer **motiv**et, ikke evig liv, så det er vel det fokuset vi også kan ha. Elsker man Gud og sin neste for egen vinnings skyld, da har man ikke skjønnet det. Da er det noe som glipper, for kjærligheten vender seg utover mot medmennesket – også de som er annerledes enn deg selv eller fremmede.

Lukas vender blikket mot det dennesidige, det konkrete. Jmf Lukas 17 hvor Guds rike blir plassert midt i blant dere. Også det svaret Jesus gir, gjør det samme: «Du svarte rett. Gjør det, så skal du leve.» Men det står ikke «så arver du evig liv», men «så skal du leve.» Med andre ord, det som gir håp for framtiden og framtidige slekter, er at menneskene elsker Gud og sin neste (inkludert de man tenkte var utafør!) Elsker vi vår neste i konkret handling, f.eks med barmhjertighet, da vil vi kunne leve – eller; få del i livet.

Det er motivet som er spennende her, tenker jeg. Hvorfor skal jeg elske Gud og min neste? Er det for å arve evig liv, eller er det for å kunne leve – ta del i livet? Den jødiske filosofen Martin Buber skrev i 1923 (Ich und Du), hvis jeg ikke husker feil, at en bedre oversettelse av kjærlighetsbudets andre del er: «Du skal elske din neste fordi han er som deg.» Det er fordi ditt medmenneske er like mye verdt som deg, at du skal elske ham/henne – for å si det på den måten.

Hvem er så min neste?

For å forstå juristens (den lovkyndiges) sjokk og utfordring, blir vi nødt til å se for oss mennesker som vi absolutt ikke ønsker å ha noe med å gjøre. Hvem er det for deg? Tiggerne på gata? Den skitne rusavhengige i rennesteinen? De nigerianske prostituerte? Flyktningen eller asylsøkeren? Alkoholikeren som sitter i parken? Muslimen?

Salmeforslag

- 671 Da jeg trengte en neste, var du der, var du der?
- 672 Gud, la vårt hovmod briste
- 678 Vi rekker våre hender frem
- 511 En dag skal Herrens skaperdrømmer møte
- 479 Fordi han kom og var som morgenrøden